

Isamaalise elustiili vedaja: Ülo Lomp

Tänavu veebruaris omistas president PERHi verekeskuse arendusjuhile Ülo Lompile Eesti Punase Risti 4. klassi teenetemärgi doonorluse edendamise eest. Loosungiga „Ka doonor on riigikaitsja!“ löi ta hea koostöö Kaitseväe, Kaitsealiidu ja verekeskuse vahel.

SIGNE VALDMANN

Isamaalisus kumab läbi kõikide Ülo Lombi ettevõtmiste, selles vaimus kasvatas teda tema isa ja selles vaimus on ta kasvatanud ka oma lapsi. Tema elu on olnud kogu aeg noortega tihedalt seotud – õpetaja, treener, maleva juht ja ka praegu peab ta doonorluse teemal noortele loenguid.

Kohtume Üloga koduses Neeme poe kohvikus ja vestleme tema igapäevatööst, doonorlusest, kodukaitsest ja näitlemisest. Terve hulk teemasid, mis moodustavad ühe suure ja loogilise terviku. Pole kahtlustki, et kõik, mida Ülo Lomp ettevõtab, teeb ta suure pühendumuse ja südamega.

Ütlused, et olid läbi ja lõhki linnapoiss ning Sinu nooruspõlv mõõdus Tallinnas Pelgulinna barakkide vahel, nüüdseks oled Jõelähtme vallas Neeme külas elanud juba 26 aastat. Kuidas Sa Neeme sattusid?

See oli tegelikult üks suur juhus, elu parim juhus. Mul oli juba pikalt salaunistus, et tahaksin elada mere ääres ja ühel päeval leidsin ajalehest kuulutuse, et soovitakse vahetada riadelaamu korter Neeme külas korteri vastu Tallinnas. Läksin selle inimesega kohtuma ja juba järgmisel päeval löime käed. Armusin Neeme koheselt ja pole seda valikut kunagi kahetse nud. Varsti kutsuti mind Neeme kooli kehalise kasvatuse õpetajaks ja seda tööd tegin ma seal ligi 13 aastat. Suures osas küll missioonitundest, sest koormus oli väga väike, aga ei raatsinud neid jätta ka, sest kust sa ikka maakooli uue õpetaja leiad. Samal ajal olin ka Neeme esimene külavanem.

Sinu elu on läbi põimunud spordiga, kuidas on sport Sinu elu kujundanud?

Kooliajal olin kõva spordipoiss ja mängisin päris kõrgel tasemel võrkpalli, oli üsna loogiline jätk minna edasi õppima samuti sporti. Lõpetasin ülikooli (praegu Tallinna Ülikool, tollal rahvakeeli peda) kehakultuuri erialal, ülikoolis tegelesin ka karatega. Hiljem õppisin veel Tallinna Kultuuriülikoolis psühholoogiat, mis jäi küll lõpetamata, ent õppejõud olid väga heal tasemel ja sain sealt palju enda jaoks vajalikku tarkust. Kehalise kasvatuse õpetajana olen töötanud Neeme koolis ja Tallinnas Sõle gümnaasiumis (endine 8. kk). Tänu huvile spordi, kodukaitse ja isamaali-

suse vastu, said ellu kutsutud ka Kulter esimene ja Kulter teine, mis sai nimeks Kulter-Eesti.

See oli umbes laulva revolutsiooni ajal kui hakkasin kaasa lööma muinsuskaitse seltsi toimetustes, samal ajal tegin ka hoolega sporti. Tollane seltsi esimees Trivimi Velliste tegi mulle ettepaneku, et koondaksin enda ümber vanu spordimehi. Ajad olid ärevad ja Kaitsealiidust ei tohtinud kõva häälega rääkida.

1989. aastal saigi spordiklubi Kulter (tuleneb sõnadest kultuur ja tervis) loodud. Olime ikka täiesti arvestatav eriuksus, 3x nädalas käisime trennis, nimikirjas oli umbes 50 meest, näiteks karatekool Lembitu tuli kollektiivselt klubi liikmeks. Tegime ka turvatööd, näiteks kui toimus Pätsi ümbermatmine või Eesti Kongressi ja Eesti Komitee kaitse. See oli ikka asi, kõik tegid seda puhtalt omast vabast tahtest, see oli selline uus hingamine.

Kulteri klubi on ka Kaitsealiidu taasasutaja, asjad hakkasid vaikselt selles suunas liikuma ja kui kui iseseisvus välja kuulutati, sai ka Kaitsealiit pöranda alt välja tulla.

Kulteri põhikirjas oli punkt, et Kulter lõpetab tegevuse, kui Eesti iseseisvus taastatakse. Ja kui 1991. aastal taasiseseisvus välja kuulutati, võis Kulter oma töö lõpetanuks lugeda ja laiali minna.

Õpetajana töötamise ajal nägin murekohta, millega paljud vanemad silmitsi seisavad – laste trennid olid suhteliselt kallid, ja kui peres on mitu last, läheb see veelgi kulukamaks. Aga kuidas sa valid või eelistad, kes lastest saab trenni ja kes mitte? Otsus oligi tihtipeale selline, et keegi ei saa trenni. Siis tekkiski mul mõte luua noortele võimalus tegeleda erinevate huvialadega ja et see kõik oleks neile tasuta. 1997. aastal hakkasimegi käima tõmbama projekti Kulter-Eesti, mis tänu projekti rahastusele oli noortele tasuta. See oli isamaalise elustiili viljelemine ja hõlmas sporti, seltskonnaõpetust ja ajalugu. Üritasime kasvatada poistest džentelmene ja tütarlastest daame.

Kohe alguses liitus selle projektiga Tallinnast üheksa kooli, nimekirjas oli üle 2000 õpilase. See oli noorte seas tõesti populaarne, kusjuures keegi neid sinna ei sundinud, see oli nende oma valik ja vaba tahe seal käia. Oluline oli seegi, et kedagi ei sunnitud millekski, noored said ise oma pallimängud ja treeningud valida.

Koostöö käis üheksa kooli

Ülo Lomp pälvis tänavu president Kersti Kaljulaidilt Eesti Punase Risti 4. klassi teenetemärgi. Foto pressifoto

vahel, igast linnaosast kolm kooli – Lasnamäe, Mustamäe ja Pelgulinn. Ühe juures käidi ujulas, teise juures palli mängimas ja kolmandas koolis tantsimas, ehk vastastikune koostöö ja keegi kellegi käest raha ei võtnud. Kulteriga sai liituda alates 5. klassist. See on vanus, kui vaikselt hakkab ligi hiilima puberteet. Ohtlik iga noore jaoks – tahaks midagi teha, aga ei tea mida ja tahaks omaelaltega koos olla. Aga see oli üllatavalt popp ka vanema kooliastme seas. Kool sai populaarseks kogunemiskohaks, isegi pühapäeva hommikul kell 10 tulid lapsed nurinata kohale.

Suviti oli nendel noortel võimalus käia ka muinsuskaitse suvemalvates, mis toimusid viimati laulva revolutsiooni ajal ja mille ma uuesti ellu tõin. Need olid noorte seas väga populaarsed ja sinna saamiseks oli isegi väike konkurents. Kes tahis huvitavale ekskursioonile või malevasse saada, pidi käima teatud aukohustuslikel üritustel, näiteks EV tähtpäevadega seotud üritustel, kui käisid väljas, said plussikese kirja ja nii tekkis pingerida, mille alusel sai malevakohti jagatud.

Kõige tähtsam on inimene, tahtmine ja suhtumine ning alles siis raha.

on Eestis toimunud juba 11 suve. Tundsin Kaitseväge inimesi juba varasemast ajast, seega koostöö saime kiirelt toimima.

Kaitseväge ja doonorluse koostööst sündis sõnum Eesti inimestele: „Ka doonor on riigikaitsja!“. Riik vajab kaitset iga päev, mitte ainult sõjas ja katastroofides. Iga päev tehakse haiglates keerukaid operatsioone, juhtub autoõnnetusi. Ilma doonorivereta poleks võimalik neid inimesi aidata. Ja kui riigis lõpevad otsa inimesed, lõppeb ka riik.

Esimene aasta kui telkidega alustasime, ei osanud prognoosida, kuidas inimesed selle vastu võtavad, aga juba suve lõpus oli selge, et asi oli seda väärt ja inimesed tulid väga hea meelega. Järgmisest aastast tulid juba koostööpartnerid politsei- ja piirivalveamet, päästeamet, maanteeamet, värbamiskeskus, Kaitsealiit, Punane Rist. Nad on kõik institutsioonid, kes otsest inimeste elu ja tervise pärast vastutust tunnevad ja ühiselt ühise ürituse nimel panustamine näitab doonorluse olulisust. Põhikoostööpartneriks sai päästeamet, sest rahuaegne laiapõhjaline riigikaitses on rohkem nende rida ning Kaitsealiit ja Kaitseväge jäid abijooksu telkida püstitamisel.

Enne doonorluse olid haiglates ikka suviti tugevad verekeriisid. Plaanilisi operatsioone tuli edasi lükata, sest puudusid piisavad verevarud. Praegu on doonorluse tase Eestis juba päris hea. Üks asi on see, et doonorlusega on suudetud koguda rohkem verd, aga teine asi on selles, et veretoodete tarbimus üle maailma väheneb. Meditsiini arenemisega tehakse järjest rohkem verevabasiidid operatsioone ja verepreparaate. See on kõik omavahel seotud.

Kuidas tagada doonorluse jätkusuutlikkus?

Üks osa minu igapäevatööst doonorluse arendusjuhina on ka koolitused ja loengud, mida ma läbi viin. Algusaastatel pidin ikka ise doonorluse teemalisi loenguid pakkuma aga praegu on doonorluse foon muutunud juba nii kõrgeks, et nüüd kutsutakse mind. Näiteks käin koolides doonorlusest loenguid pidamas, meie sihtgrupp on gümnaasium, sest nad kohe kas hakkavad doonoriteks või juba on, ning siis on info nende jaoks värsked ja vahetu. Koolid võivad ka ise verekeskusesse ekskursioonile tulla, tuleb vaid aeg kokku leppida.

Doonorluse mõtet tuleb hakata juba varakult kinnistama, ikka tilkhaaval. Verekeskus korraldab alklasside lastele igal aastal joonistusvõistluseid, põhikooli- ja gümnaasiuminoortele on esseekonkursid ning igal aastal toimub üle-eestiline koolinoorte teatrifestival „Doonor on elupäästja“.

Loengute eesmärk on hoida doonorlust koguaeg pildis ja jagada piisavalt informatsiooni, et kui noor saab 18, siis ta juba teab, kas ta tahab doonoriks hakata. Raske on ju otsust vastu võtta, kui pole piisavalt informatsiooni. Ma ei räägi loengutes keerulist juttu verekoostisest, vaid miks ollakse doonoriks ja milleks doonorluse vajalik on.

Sa oled asjade algataja, võtad ette, teed plaani ja viid ellu. See nõuab kindlasti palju energiat, on Sul hobi, millega Sa end laed?

Täiesti endale ootamatult jõudsin ma ühel hetkel näitlemise juurde. Ootamatult seetõttu, et ma polnud kunagi isegi mõelnud, et võiksin näitlemisega tegeleda. See oli aastal 2002, kui Jõelähtme rahvamaja juhataja Maie Ramjalg mulle helistas ja mind Jõelähtme LavaGruppis kutsus, eks ta oli kursis, et Neeme koolis töötades kirjutasin ma igaks jõuluks etenduse ja ka lavastasid seda ise. Esimese hooga polnud ma nõus, aga siis ikka mõtlesin proovida. Esimene tükk tuli väga kiirelt ja ootamatult, keegi oli haige ja pidin asendama. Mõtlesin, et teen selle ära ja siis on kõik. Siis aga kutsuti mind uuesti ja et tükk oli huvitav, siis jälle läksin. Ehk siis, kui esimene ehmatus sai mööda, siis tundsin, et see on tegelikult väga kihvt. Jõelähtme rahvamajas on ikka väga kõvad tegijad! Viimaseks lavatööks on jäänud „Roheline järv, punane vesi“. See oli kahe näitlejaga lavastus, kus minu partneriks oli Jõelähtme Rahvamaja kauaaegne suuredpäranne lavastaja ja näitleja Maie Ramjalg. Selle näidendiga teenisime mõlemad Eesti Harastusteatri riigifestivalil 2016. a näitlejapremiidid.

Olen eluaeg spordiga tegeleenud ja arvasin alati, et vaimsele pingele on parim maandaja sport, aga nii kui trenni läbi, on ka muremõtted taas platsis. Kui hakkasin näitlemas käima, avastas, et see on veel parem ajupuhkus, sest mõte on pike-malt hõivatud. Juba proovi minenud, proovis ja proovist tulekul on su mõtted ainult näitlemise juures, oled peaaegu neli tundi teine inimene. Praegu on näitlemine kahjuks ajanappuse tõttu mõneks ajaks pausil.

Lõpetuseks, kas presidenti teenetemärk tuli Sinu jaoks ootamatult?

Tuli küll ootamatult. Kolleegid on öelnud, et tõi doonorluse kapist välja. Ehk on see minu suurim teene. Aga see on tunnustus kogu doonorluse arengule ja Verekeskusele. Kõik on ju väga tublid, aga nad on majas sees ja jäävad varjule, minu tegevus on majast välja suunatud ja paratamatult torkan rohkem silma. •